

Kejlstrup skole

H. J. Bavnhøj

Indledning ved Vilfred Friborg Hansen: Kejlstrup skole blev oprettet i 1890 og havde i sin "storhedstid" 60 elever – men kun 15, da den blev nedlagt i forbindelse med opførelsen af den nye Feldballe skole i 1955. Bygningen står der endnu, adressen er Kærtoften 2.

Den første lærer i Kejlstrup var lærer Hedegaard, der gik på pension i 1913. Derefter fulgte lærer Schmidt, der gik på pension i 1951, altså blot fire år før skolen lukkede.

Hans Jørgen Bavnhøj var født i 1925 på Kejlstrup Vestergaard. Han gik i skolen i Kejlstrup fra 1932 til 1940. I hans efterladte erindringer beskriver han sin skoletid i Kejlstrup skole. Hans beretning følger her, med hans datter Lone Birgitte Bavnhøjs tilladelse. H. J. Bavnhøj var dyrlæge i Struer. Han skrev sine erindringer i begyndelsen af 1980'erne, døde i 1986. Her følger beretningen om hans skoletid i Kejlstrup i 1930'erne:

"Skolen var – og er – et aflangt hus af røde sten og med tegltag. Der hørte et ret stort gråt cementhus til. Her var der garage til lærer Schmidts gamle høje Ford T, en model med kun én dør i siden, så man kunne komme til at sidde på enten for- eller bagsæde. I 1938 fik han en fabriksny Opel Super Six, seks cylindre, blå farve. Det var en absolut sjældenhed dengang, at folk købte en ny bil, så det var jo en sensation, og sådan noget betalte Schmidt kontant.

I udhuset var der et mægtigt kul- og koksrum. Her skulle to drenge skiftes til at hente kul til den store kakkellov i skolestuen.

Så var der tre "små huse", d. v. s. gammeldags lokummer med bræt og spand, et til lærerfamilien, et til pigerne og et til drengene. Jeg har aldrig været derinde. Så var der et lille blikskur, tissehus til drengene. Udenfor var der en stor støbt beholder

med låg, der fungerede som mødding. Her stod der et stort valnøddetræ, og når det hvert efterår bar valnødder, var det en sport at løbe en tur "om på de små huser", og kunne man i farten se en valnød på stien, så gjaldt det om skødesløst at få nødden sparket hen mod tissehuset og så få den samlet op. Somme tider røg den også ind i tissehuset, på gulvet og i rendestenen, men det tog vi ikke så nøje, den kunne jo skylles, og desuden havde den en skal udenom. Når det skulle foregå skødesløst, var grunden, at køkkenvinduerne vendte ud hertil, og så kunne "min kone" – således

omtalt fru Schmidt altid – jo se, at vi tog af valnødderne, og sladre til ”min mand”.

Ud mod gaden var der en række kæmpestore elmetræer, som stod foran bygningen og for enden af legepladsen, som med sine bomme og ribber også hed gymnastikpladsen. Gaden var altså en flot allé, ikke asfalteret naturligtvis, og her kunne vi godt i lange tider spille langbold og drivbold, indtil læreren en skønne dag blev bange for uheld. Træerne skyggede meget ind i stuerne, men lærer Schmidt kom jo oppe fra Thys blæsende træfattige klima, så han hængede om træerne.

Der var en meget stor have til skolen, og her havde Schmidt 32 bistader, og når bierne sværmede, eller han skulle ”klække dronninger” eller slynge honning, så kunne vi godt få ”min kone” som lærerinde, hun var også uddannet som lærer, og vi var godt tjent med hende til afveksling.

Schmidt var også pionér på radioområdet, så derfor havde han ude i haven en 15 m høj træmast med barduner. Det var til luftantenne, som man skulle have dengang, hvis man ville høre radio. Helt oppe i toppen af masten havde han en vindfløj, klippet nøjagtigt ud i metal som en bi. Den morede Klemens store knægte sig med at skyde til måls efter med salonrifler, hvad de kunne gøre i det skjulte fra bunden af Lottebakken. Da vindfløjen en gang blev taget ned for at blive undersøgt, var der nogle og tyve huller, som smeden skulle lodde til. Det var almindeligt, at omtalte knægte eller karle gik og skød gråspurve i middagsstunden, og det hændte da også en dag, at jeg hørte en vildfaren kugle ramme jernbeslaget på bommene med et pling, så det kunne da nemt være gået galt. Det har jeg for resten prøvet flere gange, det at en kugle fra en salonriffel fløjter lige hen over hovedet eller ved siden af hovedet, så det er sært, at det er gået godt.

I skolestuen var der de rigtige gamle tomands-skoleborde, hvor man kunne gemme skifertavlerne under sæderne. Vi skrev og regnede på skifertavler med grifler i hele det første, måske to år, for Schmidt var sparsommelig. Så kunne der jo være en elev, der fandt ud af at skrive med griflen, så den hylede og fløjtede. Vi skulle have en lille klud og en lille flaske vand med i skoletasken for at viske tavlen ren. Det havde vi i et celluloidhylster af den slags, man brugte til håndsæbe, når man skulle ud at rejse. Det kunne komme til at lugte temmelig surt.

Jeg kom i skole i april 1932 og blev konfirmeret 31. marts 1940, og gik altså, som det var almindeligt, i skole i 8 år. Vi gik 6 timer hver anden dag, 4 år i ”bette klass” og 4 år i ”stuer klass”. Pigerne sad til højre for læreren, og drengene til venstre. Den mest nedværdigende straf, der kunne overgå en dreng, var at blive sat over mellem to piger eller omvendt. Det har jeg prøvet én gang. Jeg syntes, pigerne lugtede grimt. En anden raffineret straf var at få barnepige. Det kunne man få, hvis man midt i timen skulle om på ”de små huser”. Da blev man spurgt, om man havde været deromme i frikvarteret, og havde man ikke det, så fik man en barnepige, det vil sige en af de store piger, som skulle sørge for, at man kom derom i frikvarteret. Det kunne være ret så irriterende, for en pige kunne udnytte sådan et hverv, som dog kun gjaldt for den samme dag, ret groft ved flere gange at gå og høre til, om man nu også havde været ”omme på de små huser”. ”Tisse” turde en pige ikke sige højt til en dreng dengang. Den omvendte straf turde han dog ikke give pigerne. Sagde man blot, enten det nu passede eller ej, at man havde været deromme i frikvarteret, så var der intet i vejen.

En anden straf var eftersidning, hvis man ikke kunne sine lektier. Det vil sige, at man skulle sidde

inde i alle frikvartererne og læse på lektien, bortset fra evt. besøg på de små huse. Det har jeg da også prøvet. Løb man alligevel, kunne man være sikker på, at der nok skulle være en af pigerne, der sladrede. Man blev så hørt i lektien efter at de andre var gået hjem, men det varede ikke længe, for Schmidt gad ikke sidde ret længe.

Medens vi nu er ved straffene, så skal det også nævnes, at vi havde en tamp i skoleskabet. Det var et stykke finslået reb, der blev lagt sammen fire gange, og så kunne man få rigtigt tæv i bagdelen. Jeg har kun set den lige ved at komme i anvendelse, men den arme synder lovede bod og bedring, lige som slagene skulle til at falde. Men tom snak var det ikke. Min fætter Thomas fik så mange slag i enden, at han måtte blive hjemme i sengen nogle dage. Han havde skrevet på muren at "Lærer Schmidt er en stor torsk". Det var nu sært, at det gik godt, for min onkel Jens Peter var sognerådsformand, men han havde nu aldrig ret meget omsorg for sine børn.

Men Schmidt var en dygtig og omhyggelig lærer, ikke alene hvad lektierne angik, men også med hensyn til at bringe os indblik i samfundsforholdene, også ude i den store verden.

Af fag i skolen havde vi: regning, tabel skulle kunnes udenad hvad angik den lille tabel, dansk diktat, genfortælling, stil og oplæsning fra de kulturelle "Landsbyskolens Læsebøger", og hver uge skulle en af eleverne fortælle en lille historie, grammatikken eller "sproglære" blev terpet, der blev analyseret o. s. v. Vi havde "Nikolaj Nielsens Danmarkshistorie", også hans Bibelhistorie, Luthers

Kejlstrup gamle skole, foto 1997 VFH.

lille katekismus, som skulle kunnes udenad med dens trosbekendelse og alle skriftstederne og de ti bud, en masse salmevers og salmer, geografi, Vilhelm Balslevs zoologi og botanik, fysik hvor vi lærte om elektricitet, vandpumper både suge- og trykpumper, dampmaskiner, magnetisme og alt sådant af praktisk interesse, vi havde adskillige instrumenter som elektrificermaskine, dampmaskine, messingkuglen, der udvidede sig ved opvarmning o. s. v. Vi havde sangtimer, hvor læreren spillede på violin, skønskrivning efter overintendant Over Jørgensens skriveskæfter. Om sommeren havde vi gymnastik ude på pladsen med ribber, bomme og springen over bukken, eller kurvebold, som mindede en del om nutidens basket ball.

Rundt om på væggene i klassen hang i flere lag nogle store karton- eller tykke papbilleder, der skildrede et eller andet erhverv, tørvegravning, bondens arbejde el. lign. og så blev et sådant billede taget frem, og så skulle der snakkes og diskuteres om emnet.

På væggen var der den fineste sorte tavle, jeg nogen sinde set gennem alle mine studieår. Det var simpelt hen helt glat sort læder. Der skulle vi op og lære at skrive på sort stor tavle, og det foregik som regel over en tegning i en bog, som alle skulle kommentere, og når klassen så var blevet enige om en sætning, skulle en af os skrive den på tavlen. Det kneb altid at holde linjen lige, der var jo ingen streger, så vi endte altid oppe i øverste højre hjørne, men øvelse fik vi da.

En gang om året var der "eksamen", d. v. s. overhøring, hvor skolekommissionen kom. Den bestod af præsten og et par mænd fra byen, oftest bageren. Så havde vi alle vores pæne tøj på og havde fået lidt penge at købe slik for. Det var en festdag.

Af og til kom også en omrejsende filmfremviser og viste film, f. eks. fra Ægypten. Der kunne også komme et omrejsende menageri med forskellige dyr, som abekatte, ja, slanger som lå på varmedunke i buret eller kassen. Engang blev sådanne to ca. to meter lange slanger sluppet løs på gulvet i skolestuen. Ca hvert andet år kom en omrejsende fotograf og tog et skolebillede af hele klassen.

Om foråret kunne Schmidt godt sammen med os og "min kone" gå en tur i Kokkeskoven for at se på nyudsprungne bøger og finde planter. Schmidt var som sagt sparsommelig, men med sit honningsalg fra alle bierne, han solgte mest til faste aftagere i Aarhus, vi andre kunne næsten aldrig købe honning, havde han sparet sig penge, og for dem havde han bygget sig et flot sommerhus af røde sten ved Femmøller Strand. Det skulle hedde "Biernes gave", og det fik han pastor Jørgensen til at oversætte til latin, så det lød "Donum appium", som stod skrevet på huset. Der kørte borte klasse ned en gang om sommeren for at bade. Vi fik som regel købmanden og bageren til at køre, for de var faktisk de eneste foruden læreren, der havde personbiler. I de tre biler blev vi stoppet ind og tog på badetur med saftvand og kager.

Hvert andet år arrangeredes en udflugt for store klasse, så det blev til to for mit vedkommende. Den ene gik til Ikast og Herning med besøg på forskellige tekstilfabrikker og systuer og besøg på Herning Museum. Den anden gik til Struer, Oddesundbroen, som lige var indviet og videre ud til Vesterhavet og se de store bølger og høfder, hvad han havde fortalt os så meget livagtigt om, for han var født på et lille husmandssted ved Ydby Hede. Sådanne udflugter kunne han arrangere for en krone pr næse. Vi kørte jo gratis med DSB, og alene det var en oplevelse i sig selv.

De allerfleste skolebøger skulle vi selv købe og eje, da jeg gik i skole, det eneste, vi fik udleveret, var skrivehæfter, blæk og penne til penneskafte, det var Chr. den Niendes skolepen, og anden pen måtte ikke bruges. Jeg glemte at fortælle om vores ABC. Det var Buchaves ABC for Børn. Jeg husker tydeligt billedet udenpå. Der så man børn springe og kravle gennem de tre ABC-bogstaver, akkurat som man kan se børn klatre gennem ophængte bildæk på legepladserne i vore dage.

Skolelæge var der jo ikke noget, der hed, men Schmidt interesserede sig meget for sygdom, måske lidt for meget, noget hypokonder, men det betød, at han holdt nøje øje med børnenes sundhedstilstand, så han sørgede for, at forældrene fik dem til læge. Vi fik øjne og ører prøvet et par gange om året. Han havde en øjenlægetavle, og så blev den hængt op et lyst sted, afstanden til den målt med tommestok, og så skulle vi prøves først på det ene øje, medens vi holdt "med hul hånd", blev det indskærpet, og så for det andet øje o. s. v. Hørelsen blev ligeledes omhyggeligt kontrolleret. Alt i alt var det slet ikke nogen dårlig skolegang, og viden man fik i "den stråttækte", som man kalder det".

*Efterskrift ved Vilfred Friborg Hansen: Efter Schmidt var der en kort tid en vikar **Drassov** ved skolen, indtil lærer **Skaarup** overtog undervisningen de sidste år, før skolen blev nedlagt og eleverne overflyttet til den nye centralskole i Feldballe i 1955. Da var der som nævnt i indledningen 15 elever tilbage i Kejlstrup - den nye centralskole begyndte med et elevtal på 120 ialt.*

Lærer Skaarup flyttede til Femmøller, og den gamle skole i Kejlstrup blev lærerbolig for en af de nyansatte lærere ved skolen i Feldballe, hvorefter flere vikarer boede i den gamle skole. Senere Ketty og lærer Kaj Ove, der købte skolen af kommunen. Det var lidt kompliceret, fordi der hørte jord til skolen forskellige steder i byen ("skolelodder"). Efter dem har der været flere ejere.

Den gamle skole i Kejlstrup, Kærtøften 2, her set fra havesiden, Adresseavisen 2017.